

Teema: Võrdne kohtlemine? – Inimõigused

Osa 3: Kelle õigused? / tegutsemine

Selles osas keskendutakse inimõiguste ja vähemuste õiguste ajaloolistele aspektidele ning neid toetavatele põhimõtetele.

Käesoleva osa õpitulemused

Õpilased õpivad:

- arutlema totalitaarsete režiimide ja õigustest ilmajätmise seoste üle;
- oma vaateid ja arvamusi sel teemal loominguiliste vahenditega paremini väljendama;
- kujundama oma selge arvamuse inimõiguste tähtsuse kohta.

Õppematerjalid

Õppematerjal 9	Tsitaate kuulsatelt inimõiguslastelt
Õppematerjal 10	Tsitaate totalitaarsete režiimide tingimustes elavatelt inimestelt
Õppematerjal 11	Maslow' vajaduste hierarhia
Õppematerjal 12	Tsitaat
Õppematerjal 13	Artikkel
Õppematerjal 14	Sahharovi
Õppematerjal 15	Õiguste teemaga seotud laulud ja maalid

Klassitöö 1: Inimõiguslastest eeskuju võttes

Küsige õpilastelt, kui turvaliselt nad end igapäevaelus tunnevad. Julgustage neid oma vaateid väljendama ja oma vastuseid põhjendama. Seejärel paluge neil mõelda oma riigi ajaloole ja leida näiteid selle kohta, millal on õigusi rikutud. Vastused võivad olla seotud suurte sündmustega, nagu sõda, diktatuuri kehtestamine või mõni muu samalaadne sündmus. Selgitage, mis vahe on õiguste otsesel ja kaudsel rikkumisel. Selleks paluge neil leida näiteid igapäevastest väljenditest või keelest, mida inimesed nende ümber kasutavad ja mis võib tegelikult olla teistele inimestele ja ühiskonnarühmadele solvav. Kas sellised väljendid on nende arvates kahjutud? Oskavad nad põhjendada, miks selline keelekasutus võib teha kahju ja miks see on solvav? Paluge neil ka nimetada inimesi, kes on võidelnud inimõiguste eest. Töö lihtsustamiseks jagage õpilastele välja õppematerjal 9.

Klassitöö 2: Totalitaarsed režiimid: Mida vastu antakse, kui õigused ära võetakse

Jagage õpilastele välja õppematerjal 10 ja selgitage, et nad loevad inimeste arvamusi, kes on totalitaarsete režiimide tingimustes elanud ja kes ei näinud inimõigustest ilmajäämises probleemi ega protesteerinud selle vastu, igaüks neist oma põhjustel. Nad loevad ka lühikese lõigu raamatust

EUROOPA AJALOO MAJA

„Loomade farm”, mis kirjeldab elu totalitaarses süsteemis. Kas õpilased leiavad sellest ühisjooni õppematerjalis 9 väljendatud vaadetega? Küsige, kas nende arvates mõtlesid kõik nii, nagu need isikud.

Suunake arutelu inimeste vajadustele ja soovidele (ja nende tähendusele), mis on õiguste tekkimise põhjusteks. Nii soovid kui ka vajadused on meie igapäevaelus väga olulised, kuid kas õigused tagavad nende mõlema täitmise? Kas üks mõiste on tähtsam kui teine? Jagage välja õppematerjal 11, et aidata õpilastel välja selgitada, kuidas on omavahel seotud soovid, vajadused ja nendega seotud õigused. 1943. aastal esitas psühholoog Abraham Maslow inimese vajaduste hierarhia, mille aluseks on füsioloogilised vajadused ehk füüsilised tingimused inimese ellujäämiseks. Kui need tingimused ei ole täidetud, ei saa inimorganism korralikult toimida. Füsioloogilisi vajadusi peetakse kõige tähtsamaks; need tuleb rahuldada esmajärjekorras. Järgnevad turvalisuse vajadused, mis hõlmavad isiklikku, rahalist ja tervisega seotud kindlust. Pöördudes tagasi ÜRO õiguste deklaratsiooni juurde näeme, et need vajadused on kirjas põhiliste inimõigustena. Paluge õpilastel siduda ÜRO deklaratsiooni ülejäänud õigused Maslow' püramiidiga.

Seejärel arutage, kuidas aitab püramiid mõista, miks mõnest õigusest (nt sõnavabadus, liikumisvabadus jne) ilma jäänud isikud vahel ei protesteerid, senikaua kui nende põhiõigused on tagatud. Mis aga takistab autoritaarseid režiime jätmast inimesi ilma veelgi rohkematest õigustest? Vahel võib autoritaarne režiim kaitsta suurt osa elanikkonnast, kuid võtta sihikule konkreetsed ühiskonna- või vähemusrühmad.

Klassitöö 3: Inimsuse kaitse

Jagage õpilastele välja õppematerjal 12, mis sisaldab natside koonduslaagrites ellu jäänud Martin Niemölleri kuulsaid sõnu. Kuidas õpilased sellele tsitaadile reageerivad? Meie ühine inimlik olemus seob meid kõiki ja põhilised inimõigused on selle mõistega otseselt seotud. Nende õiguste kaitse on üldine küsimus, mis puudutab kõiki, sõltumata rahvuslikust, usulisest, sotsiaalsest või muust kuuluvusest.

Kui soovite seda arutelu edasi arendada, jagage välja õppematerjal 13. See sisaldab ühe kriminoloogiaprofessori 2012. aastal kirjutatud artiklit, milles väidetakse, et suurte inimrühmade iseloomustamine loomadega seotud kujundite kaudu muudab need inimesed teiste silmis mitteinimesteks. Niisugune dehumaniseerimine on toonud kaasa traagilisi tagajärgi nii minevikus kui ka tänapäeval. Kas õpilased oskavad tuua näiteid selliste sündmuste kohta?

Rühmatöö 1: Euroopa Parlament ja inimõiguste kaitsmine

Küsige õpilastelt, kes saab tagada, et inimõigused oleksid kaitstud. Andke neile veidi aega vastamiseks ja vastuste põhjendamiseks, seejärel lisage, et mõnikord võivad selles valdkonnas tõhusamad olla katusorganisatsioonid. Andke õpilastele teada, et inimõiguste austamine on üks Euroopa Liidu alusväärtusi. Alates 1988. aastast annab Euroopa Parlament välja Sahharovi mõttevabaduse auhinda. Küsige, kas õpilased teavad, miks auhind sellist nime kannab. Välja jagatavast õppematerjalist 14 leiavad nad lühiselgituse auhinna nime päritolu kohta. Paluge neil selle põhjal mõelda algatuse ajaloolisele ja sümbolisele taustale ning selle üle arutleda.

Pärast lühikest arutelu jagage klass rühmadeks ja paluge õpilastel analüüsida õppematerjali 14 ning vastata selles esitatud küsimustele. Tuletage meelde Sahharovi auhinna päritolu ja võitlust inimõiguste eest külma sõja tingimustes. Paluge neil võrrelda seda olukorda tänasega, lähtudes

EUROOPA AJALOO MAJA

laureaatide valikust. Auhind antakse isikutele, kes on andnud erakordselt suure panuse võitlusse inimõiguste eest kogu maailmas. Laske õpilastel järele vaadata, kes on valitud Sahharovi auhinna laureaadiks:

<http://www.europarl.europa.eu/sakharovprize/en/laureates.html>

Paluge neil mõelda, mis võiks olla põhjused, miks Euroopa Liit jälgib inimõiguste rikkumisi ka väljaspool liitu. Öelge, et neil tuleb oma rühma vaateid, mõtteid ja ideid klassikaaslastega arutelus jagada.

Kui aega jätkub, paluge neil mõelda, missugustest prioriteetidest nad lähtuksid, kui kuuluksid Sahharovi auhinna komisjoni. Kui neil tuleks valida kahe juhtumi vahel, millest üks on seotud inimõiguste äärmusliku rikkumisega väljaspool ELi ja teine vähem tõsise rikkumisega ELis, siis kummale neist nad auhinna annaksid ja miks?

Rühmatöö 2: Vastutustundlikud õiguste uurijad tegutsevad

Jagage klass 5 või 6 enam-vähem võrdseks rühmaks ja määrake igale rühmale üks õigus või üks vähemusrühma õigus. Võite ka lasta neil endil valida vähemusrühma õiguse, kas tegeliku või väljamõeldud. Öelge õpilastele, et nad on inimõiguste rühmade heaks töötavad turunduseksperdid ja neile on just tehtud ülesandeks korraldada konkreetse õiguse (või õiguste kategooria) turunduskampaania. Iga rühm peab valmistama ette kogu kampaania, sh tekstid, reklaammaterjalid, tegevuskava ja sotsiaalmeedia kasutamise. Kampaaniale nime valides võivad nad kasutada eespool pakutut (Vastutustundlikud õiguste uurijad tegutsevad) või mõelda välja meelepärase nime. Samuti võivad nad kasutada visuaalseid vahendeid, nt plakateid ja reklaamiribasid, või koguni kirjutada laulu. Inspiratsiooniallikana võib kasutada õppematerjalis 14 näidatud maale. Iga rühm peab oma kampaaniat kaaslastele esitlema, nagu oleks tegemist esitlusega võimalikele toetajatele, ning püüdma neid veenda üritusega liituma. Selgitage õpilastele, et tuleks olla objektiivne ja hoiduda isiklike vaadete väljendamisest.

